

This is an electronic reprint of the original article. This reprint may differ from the original in pagination and typographic detail.

Bildning, avbild och förebild

Vikström, Björn

Published in:
SFV-magasinet

Published: 01/01/2023

Document Version
Final published version

[Link to publication](#)

Please cite the original version:
Vikström, B. (2023). Bildning, avbild och förebild. *SFV-magasinet*, (3/2023), 49.

General rights

Copyright and moral rights for the publications made accessible in the public portal are retained by the authors and/or other copyright owners and it is a condition of accessing publications that users recognise and abide by the legal requirements associated with these rights.

Take down policy

If you believe that this document breaches copyright please contact us providing details, and we will remove access to the work immediately and investigate your claim.

3/2023

SFV

magasinet

Bildning för framtiden

SFV-biografi om Ina Colliander • Ebban • BRAVO! har startat • Hilde Kass

Bildning, avbild och förebild

Begreppet bildning associerar paradoxalt nog både till något exklusivt och till något gemensamt. Å ena sidan anses bildning vara något som vissa individer har, andra inte. Å andra sidan innebär bildning kännedom om vårt gemensamma kulturarv, de värderingar, den konst och litteratur, och den historia som formar vårt samhälle. Efter sommarens rasismdiskussion vill jag tillägga: till bildning hör också insikten om att inget kulturarv är bara "vårt".

Platon ville fördriva konstnärer från sin idealstat, eftersom de enligt honom bara imiterade sinnevärlden, som enligt honom i sin tur var en dålig kopia av idévärlden. Aristoteles hade en mer positiv syn på avbildning: en poet kan förmedla en djupare förståelse av verkligheten än en historiker, som bara mekaniskt räknar upp händelser. En författare kan identifiera meningsbärande strukturer och betydelsefulla sammanhang i det som annars förefaller vara lösryckta episoder.

Skillnaden mellan Platon och Aristoteles är inte riktigt så svartvit som jag här ger sken av, men jag vill med deras hjälp måla upp två förhållningssätt till bildning. Det ena utgår från att bildning är ett ideal som fanns hos exceptionella individer i det förflutna: under antiken, renässansen eller upplysningstiden. En "bildad" människa idag blir därför även i bästa fall bara en blek avglans av dessa universalvärdigheter, som tycks ha behärskat all praktisk och teoretisk kunskap som fanns tillgänglig i deras samtid. Det andra förhållningssättet utgår tvärtom från att bildning är något som växer, förändras och omformas i mötet med nya situationer och nya frågor.

Jag tror att bildning är något som mognar fram då vi är delaktiga av en levande kulturell traditionsförmedling, som är öppen även för intryck utifrån. Att vara en avbild förutsätter att det finns förebilder, men en bildad människa nöjer sig inte med att upprepa eller kopiera dessa inspirationskällor, utan tillämpar dem kreativt och kritiskt i livets föränderliga situationer.

Enligt Bibeln skapades människan till Guds avbild. Oberoende av om man delar denna tro eller inte tycker jag det finns något lockande i denna tanke. Människan är avbild av det största och outgrundligaste mysteriet man kan tänka sig. Det här stämmer till respekt och ödmjukhet: vi skall inte inbilla oss att vi någonsin kan förstå en annan människa helt och fullt, vare sig hon är en bekant eller en främling.

Bildning är inte främst en prestation, utan något som sker med oss. Bildning kan därför inte skraddarsys, i motsats till utbildning.

Björn Vikström

PROFESSOR VID ÅBO AKADEMI,
TIDIGARE BISKOP I BORGÅ

”

*Till bildning hör också
insikten om att inget
kulturarv är bara
"vårt"*